

SELETUSKIRI

Eesti seisukohad Euroopa Liidu põllumajandus- ja kalandusnõukogu 22.–23. juuni 2026. aasta istungil

22.–23. juuni 2026. a põllumajandus- ja kalandusnõukogu istungil (edaspidi AGRIFISH) on põhipunktidenä päevakorras ühise kalanduspoliitika teatis, ühise kalanduspoliitika hindamine, ühisele kalanduspoliitikale, Euroopa maailmamerepaktile ning liidu merendus- ja vesiviljeluspoliitikale ajavahemikus 2028–2034 antava liidu toetuse rakendamise tingimuste kehtestamise (CFP) eelnõu, turuolukord, ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) ja ühise turukorralduse (ÜTK), sh koolikavade määruste läbirääkimiste hetkeseis ning ÜPP strateegiakava ja horisontaalmääruse muutmise määrus, mis näeb ette lühiajalised meetmed Lähis-Ida kriisist tingitud väetisehindade tõusust põhjustatud mõjude leevendamiseks. Eestit esindab nõukogu istungil Eesti Vabariigi alalise esinduse Euroopa Liidu juures suursaadik, esinduse asejuht Coreper I küsimustes Katrin Juhandi.

Nõukogu materjalide raames uuendatakse ka Eesti seisukohad teatavate keemiatooted käsitlevate Euroopa Liidu õigusaktide lihtsustamispaketi (omnibus VI) kohta. Samuti uuendatakse Eesti seisukohad ühisele kalanduspoliitikale, Euroopa maailmamerepaktile ning liidu merendus- ja vesiviljeluspoliitikale ajavahemikus 2028–2034 antava liidu toetuse rakendamise tingimuste kehtestamise (CFP) eelnõu kohta.

Seletuskirja päevakorrapunktide ülevaate on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi välissuhete- ja eurokoordinatsiooni osakonna nõunikud Teve Michenet (teve.michenet@agri.ee) ja Svetlana Jankovenko (svetlana.jankovenko@agri.ee). Seletuskirja on kooskõlastanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi biomajanduse asekanstler Madis Pärtel (madis.partel@agri.ee), innovatsiooni ja strateegia asekanstler Tõnis Tänav (tonis.tanav@agri.ee) ning kanstler Triin Kõrgmaa (triin.korgmaa@agri.ee).

Euroopa Komisjoni teatis, mis käsitleb ühise kalanduspoliitika ülevaadet ning 2027. aasta kalapüügivõimaluste kehtestamise põhimõtteid

Päevakorrapunkti eesmärk: Euroopa Komisjon annab ülevaate ja toimub arvamuste vahetus.

Sisu lühikokkuvõte:

Euroopa Komisjon avaldas 5. juunil 2026 iga-aastase ühise kalanduspoliitika teatise, milles antakse ülevaade kestliku kalapüügi eesmärgi saavutamisel tehtud edusammudest, kalandussektori olukorrast ning 2027. aasta kalapüügivõimaluste ettevalmistamise põhisuundadest. Teatistes käsitletakse kalavarude seisundit, laevastiku püügivõimsuse ja püügivõimaluste tasakaalu, sektori sotsiaalmajanduslikku olukorda ning lossimiskohustuse rakendamist.

Teatistes tuuakse välja, et ELi kalandussektor on jätkanud kalavarude kestlikuma majandamise edusammudega, ning mitmes merepiirkonnas on kalastussuremus vähenenud. Positiivseid arenguid on täheldatud eelkõige Kirde-Atlandil, kuid mitme kalavaru biomassi seisund ei ole paranenud ootuspäraselt ning mõnes piirkonnas on näha ka varude täienemise ja biomassi vähenemist. Komisjon rõhutab, et lisaks kalapüügile mõjutavad kalavarude seisundit üha enam kliimamuutused, merekeskkonna seisund, elurikkuse vähenemine ja reostus.

Murekohaks on jätkuvalt Läänemeri, kus kalavarude seisundit mõjutavad lisaks kalapüügile ka muud survetegurid ning kus komisjoni hinnangul tuleb jätkata kalavarude taastamisele suunatud lähenemist. Vahemeres ja Mustas meres on osa hinnatud varude seisust paranenud, kuid paljusid liike

püütakse endiselt üle kestliku taseme, mistõttu tuleb jätkata kalastussuremuse vähendamist ja mitmeaastaste majandamismeetmete rakendamist.

Kolmandate riikidega jagatud kalavarude majandamisel rõhutab komisjon teadusnõuandel põhinevate kokkulepete tähtsust. EL jõudis 2026. aastaks õigeaegselt kokkuleppele enamiku Ühendkuningriigi ja Norraga hallatavate varude osas, kuid laialt levinud kalavarude, eelkõige makrelli puhul on jätkuvalt probleemiks tervikliku jagamiskorra puudumine ja ühepoolsed kvoodiotsused.

Laevastiku haldamise juures rõhutab komisjon, et liikmesriigid peavad hoidma kalalaevastikud püügivõimsuse (kogumahutavuse (GT) ja mootorivõimsuse (kW)) osas riiklike ülemmäärade piires, kuid sellest üksi ei piisa püügivõimsuse ja püügivõimaluste tasakaalu tagamiseks. Mitme laevastikusegmendi puhul esineb jätkuvalt märke bioloogilisest või majanduslikust tasakaalustamatusest ja on vaja laevastiku paremat kohandamist olemasolevate püügivõimalustega ning olemasoleva võimsuse tõhusamat kasutamist, et toetada laevastiku uuendamist ja energiüleminekut.

Sotsiaal-majandusliku olukorra osas märgitakse, et 2025. aastal olid ELi kalalaevastiku majandustulemused üldjoontes positiivsed, kuid 2026. aastal prognoositakse järsult tõusnud kütusehindade tõttu olukorra halvenemist. Komisjon rõhutab, et energiaülemineku kiirendamine on vajalik nii sektori jätkusuutlikkuse suurendamiseks kui ka fossiilkütustest sõltuvuse vähendamiseks. Samuti tuuakse esile põlvkonnavahtetuse probleem, sektori vähene atraktiivsus ja vajadus parandada töötingimusi.

Lossimiskohustuse rakendamise osas osutab komisjon jätkuvatele puudustele nii ebaseadusliku ja dokumenteerimata tagasiheite kui ka saagi registreerimise, kaalumise ja kontrollimise valdkonnas. Komisjoni hinnangul ei ole lossimiskohustus seni aidanud tagasiheidet oluliselt vähendada ning selle täitmise parandamiseks on oluline tõhustada kontrolli, sealhulgas elektroonilise kaugseire kasutuselevõtu kaudu.

Ainult ELi majandatavate Läänemere, Skagerraki/Kattegati ja Atlandi ookeani kalavarude puhul lähtub komisjon 2027. aasta püügivõimaluste ettevalmistamisel jätkuvalt maksimaalse jätkusuutliku saagikuse eesmärgist ja ettevaatusprintsipi. Ühendkuningriigi, Norra ja teiste rannikuriikidega jagatud varude puhul jääb eesmärgiks kehtestada kalapüügivõimalused teadusnõuande alusel ning jätkata pikaajaliste majandamislahenduste otsimist. Vahemere ja Musta mere puhul kutsutakse liikmesriike üles tagama kehtivate meetmete täielik rakendamine ning jätkama jõupingutusi maksimaalse jätkusuutlikku saagikuse saavutamiseks ja säilitamiseks.

Eesti põhisõnumid:

- Eesti võtab teadmiseks komisjoni teatistes välja toodud ühise kalanduspoliitika olukorra ülevaate.
- Jätkusuutlike kalavarude tagamiseks tuleb uuendada kalavarude majandamise mitmeaastased kavad, säilitades teaduspõhise kvoodisüsteemi.
- Toetame teaduspõhist ja maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemel kvootide kehtestamist 2027. aastaks. Seejuures peab Eesti oluliseks majandamiskavade järgimist, mis võimaldab teatud juhtudel paindlikkust teha väiksemaid kvoodikärpeid varude puhul, mille seisund on bioloogiliselt ohututes piirides.
- Lubatud kogupüügi kehtestamisel kutsume komisjoni üles arvesse võtma Läänemere regioonis tegutseva BALTFISHi positsiooni. See aitab edendada ühise kalanduspoliitika suuremat regionaliseerimist. Eelnevate aastate praktika on näidanud Läänemere regiooni vastutustundlikku käitumist kalavarude ühisel majandamisel.
- Tuleb tugevdada kalanduspoliitika koostööd selliste poliitikavaldkondadega, mis mõjutavad kalavarusid ja kalavarude elukeskkonda nagu vee-, looduskaitse-, merendus- ja põllumajanduspoliitika.
- Kalandussektoris on vaja lihtsustada ELi õigusaktide rakendamist, vähendada aruandluskohustust ning seejuures vältida ülemääraste kulude teket nii ettevõtetele kui rakendusasutustele.

- Leiame, et on vajalik vaadata üle ELi ühise kalanduspoliitika laevastiku haldamise osa ja kaotada ebavajalikud piirangud seal, kus kalavarude säästlik kasutamine on tagatud lubatud väljapüügimahtude piiramise teel või kus kalapüük toimub lubatud passiivpüüniste arvu piires.
- Kalavarude olukorra parandamiseks Läänemeres on vaja lisameetmeid kolmandate riikide kontrollimatu püügitegevuse ohjamiseks.

Eesti saab lähtuda ELPOL 2025-2027 prioriteetidest, Eesti seisukohtadest kalapüügivõimaluste üle ühise kalanduspoliitika (ÜKP) raames, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 10.07.2014 istungil ning Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis 11.04.2014. Saadud mandaat on tänaseni asjakohane, sest ÜKPs seatud eesmärgid on järkjärguliselt rakendatud siiani ning uusi muudatusettepanekuid pole vastu võetud. Lisaks saab lähtuda Vabariigi Valitsuse 4.05.2023 istungil ning Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis 18.05.2023 kinnitatud seisukohtadest „Eesti seisukohad kalanduspoliitika tuleviku ja kalandussektori energiaülemineku kohta“ ning Vabariigi Valitsuse 1.08.2024 istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis 07.08.2024 kinnitatud Eesti seisukohtadest hülgetoodetega kauplemise Euroopa Liidu eeskirjade toimivuskontrolli avaliku konsultatsiooni kohta.

Ühise kalanduspoliitika määrase hindamine – edasine tegevus (poliitilised suunised)

Päevakorrapunkti eesmärk: poliitiline arutelu.

Sisu lühikokkuvõte: eesistujariik esitab ühise kalanduspoliitika arutelude kokkuvõtte ja küsimusi jätkuaruteluks, et luua alus tõstatatud probleemide lahendamiseks.

Eesistuja tõi toimunud arutelude kokkuvõttes välja, et liikmesriigid näevad ühise kalanduspoliitika määrase üldesmärgid ja põhimõtteid jätkuvalt ELi kalanduspoliitika alusena, kuid on murekohti, kas vahendid poliitika rakendamiseks on olukorra muudatusega piisavalt kohandatud. See puudutab ka õigusakte, sealhulgas kalavarude majandamise mitmeaastased kavad, kontrollinõuded, tehnilised meetmed ja eelarveraamistik. Need probleemkohad tõstatati ka varasemates nõukogu aruteludes, eeskätt seoses rakendamiskulude, regulatiivse keerukuse, halduskoormuse vähendamise vajaduse, praktilise teostatavuse ning sektori majandusliku elujõulisusega. Liikmesriigid rõhutasid, et on vaja jätkata lihtsustamisega, eriti mitmeaastaste kavade ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) raamistiku osas ning mõelda laiemalt tuleviku ühise kalanduspoliitika raamistiku kohanemisvõime ja tõhususe peale. Lisaks juhiti tähelepanu rakendamiskuludele, mis on seotud konkreetsete instrumentide ja kohustustega, sealhulgas lossimiskohustuse, aruandlusnõuete ja kontrollimeetmetega.

Liikmesriigid tõid samuti välja, et kalandussektori tegevuskeskkond on alates 2013. aasta kalanduspoliitika reformist oluliselt muutunud. Mõjuteguritena toodi esile suurenenud konkurents mereruumi kasutamisel, kliima- ja keskkonnasurve, kasvavad tegevus- ja energiakulud, geopoliitilised muutused, toiduga kindlustatuse ja strateegilise autonoomia tähtsus, investimisvajadus laevastiku moderniseerimisel ja energiapöördes ning põlvkonna vahetuse probleemid. On suurenenud ka ühise kalanduspoliitika välismõõtmelise tähtsus, sealhulgas suhetes kolmandate riikidega, Brexiti mõjude ja võrdsete konkurentsitingimuste küsimustes. Lisaks on liikmesriikide fookuses investimisotsuseid mõjutav ebakindlus, vajadus toetada vananenud ELi laevastiku uuendamist ja energiaülemineku ja põlvkondade vahetamise raskused. Need tegurid on muutnud ühise kalanduspoliitika toimimise konteksti ning mõjutavad ELi kalanduse jätkusuutlikkust. Selles osas peeti oluliseks prognoositavust ja stabiilsust, eelkõige püügivõimaluste osas.

Liikmesriigid rõhutasid korduvalt, et on vaja tagada sidusus kalandus- ja vesiviljelussektori suhtes seatud eesmärkide ja ootuste ning nende saavutamiseks olevate tegevus- ja finantsvahendite vahel ning et järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (MFF) raames kavandatav rahastamine ei kajasta piisavalt sektori vajadusi, sealhulgas laevastiku moderniseerimist, kontrolli ja andmekogumist, kerksuse ja konkurentsivõime säilitamist. Tähelepanu pöörati ka seostele laevastiku võimsuse, investeringute, moderniseerimise ja dekarboniseerimise vahel, rõhutades vajadust toetada

innovatsiooni ja konkurentsivõimet ja säilitades samal ajal ühise kalanduspoliitika eesmärgid, samuti vajadusele suurendada sektori atraktiivsust nii investeeringute kui ka elanikkonna vähenemine ja põlvkonna vahetuse seisukohast. Vesiviljelusega seoses sooviti ELi ja liikmesriikide tasandi tegevuste tasakaalu ning parandada tingimusi seoses ruumikasutuse, loamenetluste, investeeringute, innovatsiooni, konkurentsivõime ja turuarenguga.

Eesistujariigi hinnangul on laialdane toetus liikuda edasi ühise kalanduspoliitika edasiarengu poliitilisele arutelule, mis võiks keskenduda ühise kalanduspoliitika rakendusvahendite tõhususele, kohanemisvõimele ja praktilisele teostatavusele, samuti suuremale sidususele poliitikaeesmärkide, rakendamissooete ja rahaliste vahendite vahel. Tähelepanu tuleks pöörata ka sektori vastupanuvõime, konkurentsivõime ja atraktiivsuse tugevdamisele ning vesiviljeluse raamistiku võimalikule lihtsustamisele ja ühtlustamisele.

Eesti põhisõnumid:

Arutelu toimub eesistujariigi esitatud küsimuste alusel.

- 1. Milliseid valdkondi tuleks hindamise ja eesistujariigi tähelepanekute valguses pidada prioriteetseks kas läbivaatamisel või tõhusamal rakendamisel, et tagada ühise kalanduspoliitika tulemuslik ja tasakaalustatud toimimine selle keskkonnanalaste, majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisel? Kuidas tagada, et need kolm sammast toetaksid üksteist, mitte ei oleks käsitatavad konkureerivate eesmärkidena?**
 - Üldiselt leiame, et ühise kalanduspoliitika määrus on end praktikas õigustanud ning selle mitmed põhimõtted on tänaseni ajakohased, kuid võrreldes 2013. aastaga on maailm muutunud. See tähendab, et ka ühine kalanduspoliitika peab muutustega kaasas käima ja vajab ajakohastamist. Me ei nõustu, et probleem on ainult rakendamises.
 - Esimesele küsimusele vastates soovime rõhutada, et kalamajanduse jätkusuutlikkuse aluseks on heas seisus hästi majandatud stabiilsed kalavarud. Tasakaalu saavutamise mõttes tuleks usaldada enam regionaalsel tasemel sündinud otsuseid ja ettepanekuid. Siinjuures tuleks keskenduda vaid olulisele ja lihtsustada nii palju kui võimalik, et tugevdada sektori enda investeerimise ja majandusliku tulususe võimekust.
 - Ühise kalanduspoliitika ülevaatuse raames tuleks üle vaadata laevastiku korraldus ja teha lihtsustusi. Tänapäevaks on laevastik vananenud, selle keskmine vanus on 35 aastat. Kalanduse jätkusuutlikkuse seisukohast on oluline ka laevastiku uuendamine.
 - Püügivõimaluste teemal oleme täheldanud majandamiskavade rakendamisel erinevat tõlgendusruumi ja suuri aastate vahelisi kõikumisi, need aspektid vajaksid parandamist ja täiustamist.
 - Uute ja täiendavate meetmete rakendamisel tuleks silmas pidada halduskoormuse ja kulude vähendamist.
- 2. Kuidas saaks ühine kalanduspoliitika paremini reageerida muutuvatele probleemidele ja tulevastele vajadustele? Milliseid konkreetseid kohandusi on selles kontekstis vaja teha teatavate sätete või instrumentide puhul, et raamistik jääks praktikas tõhusaks ja toimivaks ning toetaks ELi kalalaevastiku ümberkujundamist tulevikuks?**
 - Vastusena muutuvatele probleemidele ja vajadustele tuleb tugevdada sidusust keskkonnapoliitikaga, arvesse tuleks võtta mõjutegureid, mis kalavarusid vähendavad ja ohustavad ning võimaldada ohutegurite vähendamist ühiselt EL tasemel. Näiteks tõsisemalt tuleks tegeleda kisklussurve ohjamisega ehk kalavarude loodusliku surve vähendamisega

Eesti saab lähtuda Vabariigi Valitsuse 4.05.2023 istungil ning Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis 18.05.2023 kinnitatud seisukohtadest „Eesti seisukohad kalanduspoliitika tuleviku ja kalandussektori energiaülemineku kohta“ ning Vabariigi Valitsuse 1.08.2024 istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis 07.08.2024 kinnitatud Eesti seisukohtadest hülgetoodetega kauplemise Euroopa Liidu eeskirjade toimivuskontrolli avaliku konsultatsiooni kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL), millega kehtestatakse tingimused määruses (EL) [riikliku ja piirkondliku partnerluse fond] sätestatud riikliku ja piirkondliku partnerluse fondi raames ühise kalanduspoliitika, Euroopa ookeanipakti ning liidu merenduspoliitika ja vesiviljeluspoliitika jaoks antava liidu toetuse rakendamiseks ajavahemikul 2028–2034 (CFP) (COM(2025) 559)

Päevakorrapunkti eesmärk: osalise üldise lähenemisviisi kokkuleppimine

Sisu lühikokkuvõte:

Eesistujariik juhib tähelepanu, et eelnõu kompromisstekstis kokkuleppimise eesmärk on tagada liikmesriikide rakendusasutustele kindlus eelseisvaks rahastamisperioodiks ning anda Euroopa Parlamendile märku ELi Nõukogu valmisolekust läbirääkimiste alustamiseks kiiresti edasi liikuda. Kompromisstekst käsitleb liikmesriikide muresid, suurendades tähelepanu kalandusele ja vesiviljelusele, kehtestades kohustusliku sätte kontrolli ja andmekogumise kohta ning täpsustades WTO kalandustoetuste lepingu rakendamist.

Eelnõu kompromisstekst on läbirääkimiste käigus täiendatud ning mitmes Eesti jaoks olulises küsimuses on saavutatud Eesti eesmärgid või tehtud oluline edasimineku nende suunas. Samas puuduvad tekstis jätkuvalt mõned ühise kalanduspoliitika tulevaste toetuste tõhusaks rakendamiseks Eesti jaoks olulised elemendid.

Suurimaks murekohaks on, et eelnõu kompromisstekstis ei ole piisavalt selgelt sätestatud sekkumiste toetuse andmise tingimused, sealhulgas abikõlblikkuse tingimused. Samuti ei ole piisavalt selge, millised sekkumised on toetatavad. See puudutab muu hulgas kalalaevastiku uuendamise seotud võimalike sekkumiste abikõlblikkuse kriteeriume, mis on vajalik kalalaevastiku energiaülemineku toetamisel. Soovisime abikõlblikkuse kriteeriumide sätestamist õigusaktis, mis liikmesriikidega nõukogu tasandil põhjalikult läbi räägitakse.

Samuti soovisime, et kalanduspoliitika rahastamise lihtsustamiseks oleks määruses volitusnorm Euroopa Komisjonile lihtsustatud kuluarvestuse kehtestamiseks, mida liikmesriigid saavad toetuste andmisel soovi korral aluseks võtta. See aitaks vähendada liikmesriikide halduskoormust ja tagaks õiguskindluse nii liikmesriikidele kui ka toetuse saajatele. Seda volitusnormi ei ole kompromissteksti lisatud.

Oleme arvamusel, et kalanduse valdkonnas peaks põlvkondade vahetuse soodustamiseks ettevõtte üleandmine olema toetatav tegevus. Kuigi selle tegevuse toetamise keeld on jätkuvalt kompromisstekstis sees, lisati läbirääkimiste käigus eelnõusse erandid põlvkondade vahetuse toetamisele ja rahastamisvahenditele. Viimane võimaldab toetada ettevõtteid kasutades rahastamisvahendeid põhikapitali investeeringute vormis või toetada sektoris ümberkorraldusi ja konsolideerimist laenu ja tagatiste abil. Saame kompromissi huvides leppida pakutud erandide lahendusega kuna see võimaldab põlvkondade vahetuse ja sektori jätkusuutlikkuse toetamist.

Soovisime, et erinevate poliitikavaldkondade reeglid oleksid selgelt eristatavad ning ühise kalanduspoliitika spetsiifilisi nõudeid ei laiendataks merenduse ja ookeaniga seotud tegevustele selleks, et määruse kohaldamisala oleks üheselt mõistetav. Kuigi läbirääkimiste käigus eemaldati eelnõust mitmed viited Ookeani paktile, on pealkirjas ja tekstis jätkuvalt viited merendusele alles. Näiteks, määruse eelnõu artikli 1 kohaselt võib määrus panustada merendusega seotud tegevustesse ning ainsa piiranguna on sätestatud süvamere kaevandamise toetamise keeld. Kuigi need viited tekitavad ebaselgust määruse kohaldamisala osas, on määruse põhifookus siiski jätkuvalt ühisel kalanduspoliitikal ning merendusega seotud sätted on eelnõus eristatavad. Seetõttu saame sellega kompromissi huvides leppida.

Soovisime vähendada perioodi, mille vältel, tuleb toetuse saajalt toetus tagasi nõuda, kui toetuse saaja paneb toime kalapüügi reeglite rikkumisi. Kompromisstekstis on algset 5 aastast perioodi vähendatud 3-le aastale. Selles küsimuses on seega Eesti eesmärk saavutatud.

Soovisime, et määruses oleksid ühise turu toimimise tagamiseks ning konkurentsimoontonutuste vältimiseks toetatavatele tegevustele maksimaalsed toetuse saajale antava toetuse määrad, mis sisaldavad nii Euroopa Liidu toetust kui ka riiklikku kaasfinantseeringut, või üldised

põhimõtted, mille alusel need määrad riigiplaanis kindlaks määratakse. Läbirääkimiste käigus viidi toetuse määrade artikkel üle riigiplaani määruse eelnõusse, kuid jäeti osalisest üldisest lähenemisest välja ja selle üle läbirääkimised veel jätkuvad.

Eesti täiendatud seisukoht:

1. Kuigi määruse kompromisstekstis ei ole kõikides osades saavutatud Eesti eesmäärke, sealhulgas ei ole määrusesse lisatud volitusnormi Euroopa Komisjonile lihtsustatud kuluarvestuse kehtestamiseks, saame kompromissi nimel nõustuda nõukogu osalise üldise lähenemise kokkuleppimisega.
2. Kui määruse kompromissteksti ei lisata kalalaevastiku uuendamisega seotud võimalike sekkumiste abikõlblikkuse kriteeriume, võib Eesti nõukogu osalise üldise lähenemisviisi hääletamisel olla vastu.

Turuolukord

Päevakorrapunkti eesmärk: Euroopa Komisjon annab ülevaate põllumajandusturgude olukorra kohta, toimub arutelu.

Sisu lühikokkuvõte: Järgnevalt on toodud ülevaade peamiste põllumajandussektorite turuolukorra kohta.

Teraviljasektor: 12. mail avaldatud USDA teravilja raporti kohaselt väheneb 2026/27 nisu toodang maailmas eelmise aasta rekordiga võrreldes 25 mln t võrra. Toodangu vähenemist prognoositakse peamistes eksportijariikides ja -piirkondades - USAs (-12 mln t, -21%), ELis (-9 mln t, -6%), Argentiinas (-7 mln t, -25%), Austraalias (-6 mln t, -17%), Kanadas (-5 mln t, -12%), Kasahstanis (-4 mln t, -22%) ja Venemaal (-4 mln t, -5%), kuid suurenemist importijariikides (Põhja-Aafrika ja Lääs-Ida riikides). USA nisu toodangu languse põhjuseks on talinisu kasvatuspiirkondades valitsev tõsine ja laialdane põud. USDA raportile ja suurele nisu toodanguprognosi langusele USAs reageerisid koheselt maailmaturud ning nisu ekspordihind tõusis nii USAs kui ELis. USAs tõusis kõvanisu FOB (*Free On Board*) hind 12. mail 276 USD/t (11. mai hind 260 USD/t) ja pehme nisu FOB hind 318 USD/t (11. mail 301 USD/t) ning ELis (FR) 242 USD/t (11. mail 235 USD/t). Kuigi eelmise aastaga (rekord) võrreldes nisu toodang maailmas langeb, nisu järele puudust ei ole, arvestades üleüldist toodangu väljavaadet, laovarusid, tarbimist, impordivajadust jne. Prognoositakse ka teravilja kasvupinna vähenemist ja tulusamate õlikultuuride kasvupinna suurenemist. Nõudlus õlikultuuride järele on suur nafta hinna tõttu ning USA on tõstnud ka biodiisli kasutamise nõuet. Seega pressitakse soja suure nõudluse tõttu palju ning soja hind on kõrge. Soja hinda mõjutavad ka USA ja Hiina kaubandusläbirääkimised. Sojale sarnaselt on ka rapsi hind tõusnud kasvava nõudluse tõttu.

Teravilja hinnad ELis (13-19 aprill) on kuutagusega võrreldes püsinud stabiilsed. Võrreldes eelmise aastaga on teravilja hinnad madalamad (-0,4% kuni -15,8%), v.a mais, mille hind 3,3% kõrgem. Eestis olid aprilli hinnad järgmised: toidunisu 176€/t (-5% vs märts; -12% vs 2025 aprill), söödanisu 168 €/t (-4%; -12%), söödaoder 168 €/t (-3%; -1%), rukis 127 €/t (-15%; -12%), toidukaer 142 €/t (/andmed puuduvad; -9%). Rapsi hind märtsis oli 497 €/t.

Tänavune kevad on olnud taimedele pigem katsumus kui ideaalne kasvuperiood. Kuigi vahepealsed soojad ilmad on pannud taliteraviljad aktiivselt kasvama, on sellele järgnenud öökülmad ja jahedad perioodid tekitanud taimedes stressi ning põhjustanud mitmesuguseid visuaalseid kahjustusi. Taimik ei ole kõikjal ühtlane ning erinevad tegurid, nagu külm, kahjurid ja toitumishäired (toitainete omastamise häired) on jätnud oma jälje. Mõningast leevendust kuivusele (märtsis sademeid 29% normist, aprillis 64% normist ning mais 78% normist) on toonud hiljutised sademed, kuid neid oleks rohkem vaja.

Piima ja piimatoodete sektor: Pärast aprillikuu põllumajanduse erikomiteed ei ole olukord piima ja piimatoodete turul oluliselt muutunud - stabiilsusperiood on möödunud, turg muutumas ja E-Piima Paide tehase ümber toimuv on pannud piimatootjad keerulisse seisu.

2025. aasta oli piimatootmiseks soodne. Statistikaameti (SA) andmetel oli 2025. aasta lõpus veiseid 234,1 tuhat, neist piimalehmi 84,8 tuhat. Võrreldes eelnenud aastaga oli piimalehmi 2000 võrra rohkem. SA andmetel toodeti Eestis 2025. aastal piima 969 tuhat tonni (+3%). Keskmine piimatoodang lehma kohta kasvas 2025. aastal eelmise aastaga võrreldes 245 kg võrra tasemele 11 595 kg. 2025. aastal kasvas esmaostjatele tarnitud toorpiima kogus 2 tuhat tonni ja kokku tarniti piima 918,3 tuhat tonni. Piima keskmine kokkuostuhind püsis 2025. aastal suhteliselt stabiilne ja varasemate aastatega võrreldes kõrgel tasemel.

2026. aasta I kvartalis on piimalehmade arv eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvanud (~2%) ja keskmine piimatoodang lehma kohta on väiksem. 2026. aasta kolmel esimesel kuul on piima kokkuostu kogus ja hind märgatavalt vähenenud. 2026. aasta jaanuaris osteti piima kokku -7%, veebruaris -10% ja märtsis -10% vähem kui aasta tagasi. Piima kokkuostuhind oli Eestis märtsis 40,6 €/100kg (-7% eelmise kuuga võrreldes). Kokkuostetud piima väärtus oli 2026. aasta märtsis ~30% väiksem kui aasta tagasi. EL keskmine piima kokkuostuhind on alates 2025. aasta oktoobrist languses ja oli selle aasta märtsis 43,1 €/100kg. Eesti piima kokkuostuhind oli märtsis EL keskmisest -6% madalam.

Lihasektor:

Veise- ja vasikaliha: Veiseliha hind on maailma ja EL turul eelmise aasta lõpust alates languses. Eesti veiseliha turg sama mustrit ei järgi.

SA andmetel oli 2025. aasta lõpus Eestis lihaveiseid 64,8 tuhat, mis oli 300 looma võrra enam kui eelmisel aastal. Lihaveiste osakaal veiste koguarvust oli 2025. aasta lõpus 27% ja see näitaja eelnenud aastaga võrreldes ei muutunud. Veiseliha hind oli 2025. aastal rekordiline ja see oli tõenäoliselt üheks põhjuseks, mis peatas lihaveiste arvu vähenemise (lihaveiste arv on vähenenud alates 2020. aastast). Tapaloomade arv oli 2025. aastal väiksem ja ka lihatoomine vähenes. Veiseliha toodeti 2025. aastal 9993 tonni, millest lihaveiseliha moodustas 21%. Eelmise aastaga võrreldes vähenes veiseliha tootmine 15% (lihaveiseliha tootmine -32%). Lihakäitlemisettevõtted ostsid 2025. aastal kokku ja väärindasid 74% tapaveistest ning see oli viimase viie aasta madalaim määr. Seega jäi veiste kokkuost 2025. aastal aastatagusega võrreldes 22% ja saadud lihakogus 23% väiksemaks. Tapaloomade arvu vähenemine ja püsiv nõudlus kasvatas 2025. aastal veiseliha hinda. Veiseliha hind oli 2025. aastal rekordiline (aasta keskmisena 431 €/100kg).

Erinevalt EL turust on Eestis veiste, sh lihaveiste arv 2026. aasta I kvartalis kasvanud. Põllumajandusloomade registri andmetel oli lihaveiseid 2026. aasta märtsis 2,4% rohkem kui aasta tagasi. 2026. aasta kolmel esimesel kuul on veiste kokkuost ja saadud lihakogus aastatagusega võrreldes väiksem. Veiseliha hind oli jaanuaris ja veebruaris väikeses languses, kuid märtsis tõusis taas (+20% eelmise kuuga ja +4% eelmise aastaga võrreldes). 2026. aasta märtsis oli veiseliha hind 504 €/100kg. Veiserümba (ACZ-R3) hind oli 2026. aasta märtsis Eestis 612 €/100kg, mis moodustas 85% EL keskmisest veiseliha hinnast.

Sealiha: Eesti sealiha turg püüab 2025. aasta Aafrika seakatku puhangust taastuda. 2025. aasta suvel diagnoositi Eestis kodusigadel Aafrika seakatki. Sigade arvukus sai tõsise hoobi kui 11 taudipuhangus hukkus või hukati üle 62 tuhande kodusea. 2025. aasta lõpus oli SA andmetel sigu 197,8 tuhat (30% vähem kui aasta tagasi). Emiste arv vähenes 41%, mis pani lihakäitlejad 2026. aastal raskete valikute ette (kuni karja taastamiseni tuleb turuosa säilitamiseks võõrdepõrsad või tapaloomad importida või kaotada oma turuosa). Tapaloomade arv oli 2025. aastal väiksem ja sealiha toomine vähenes. Sealiha toodeti 40 739 tonni. Sigu tapeti tegevusloaga lihakäitlemisettevõtetes 2025. aastal 488,6 tuhat (4% vähem kui eelmisel aastal) ning neist 88% väärindati lihatööstustes. 2025. aastal oli seega kokkuostetud sigade arv ja saadud lihakogus -10% väiksem. 2025. aasta keskmiseks sealiha kokkuostuhinnaks kujunes 1822 €/t, mis oli aastatagusega võrreldes 10% madalam.

Sigade arv ei ole 2026. aasta I kvartali lõpuks taastunud ja oli aastatagusega võrreldes oluliselt väiksem. 2026. aasta kolmel esimesel kuul oli seega sigade kokkuost ja saadud lihakogus aastatagusega võrreldes väiksem. Sealiha hind, mis 2026. aasta jaanuaris ja veebruaris püsis vahemikus 158-159 €/100kg, langes märtsis 4%. Searümba (E klass) hind oli 2026. aasta märtsis Eestis 173 €/100kg, mis moodustas 106% EL keskmisest sealiha hinnast.

Munad: Maailma suurim munatootja on jätkuvalt Hiina (u 40% kogu toodangust), järgnevad USA ja India. EL toodab aastas mune umbes 6,6 mln tonni. ELi peamised tootjad on Prantsusmaa, Saksamaa ja Poola. 2025. a toodeti 36,1% ELi munadest täiustatud puurides, 40,7% peeti lindlas, 16,6% olid vabapidamisel ja 6,6% olid mahetootmises. Samal aastal oli ELis kokku 397,6 mln munakana. Maailmaturul on munade hind kõrgeim ELis (292 €/100 kg), järgnevad Brasiilia (141 €/100 kg) ja India (77 €/100 kg). Madalaim munade hind on USAs (62 €/100 kg). 2026. a 20. nädala kohaselt on munade hinnad kõikide pidamisviiside puhul tõusnud võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Kõige rohkem on hind tõusnud lindla munadel (+8%) ja kõige vähem täiustatud puuride munadel (+5,5%). Siiani on 2026. aastal olnud munade hinnad kõrgemad kui 2025. aasta hinnad. Munade hinda mõjutavad sisendite hinnad, mis on alates veebruarist tõusnud. Samuti mõjutavad hinda import kolmandatest riikidest ja linnugripi puhangud. Ukrainast imporditud munade kogus on kuni 4. maini 2026 44 691 t. Perioodil 01.10.25-07.05.26 oli ELis 727 linnugripi haiguspuhangut, millest enamus toimusid Poolas (41% lindudest), Itaalias (12%) ja Saksamaal (9%).

Kui võrrelda 2025. ja 2026. aasta maikuud on Eesti kanamunade kaalutud keskmised tootjahinnad (€/10 tk käibemaksuta) puuris (11,4%) ja lindlas tõusnud (6,1%), vabapidamisel langenud (0,1%).

Kartul: Kartulituru olukord ELis on keeruline, kuna kasvupind 2025. aasta suurenes ja saadi rekordsaak, mistõttu pakkumine ületab nõudluse ja kartuli hind ELis on ajalooliselt madalal tasemel (kohati negatiivne, antakse söödaks). EL kartulituru olukorra tasakaalustumine võtab aega vähemalt ühe või kaks hooaega. Madal hind ja üle pakkumine ELi siseturul on viinud alla ka kohaliku kartuli hinna. Kartuli tootjahind Eestis on alates septembrist liikunud langustrendis 0,35€/kg tasemele 0,17€/kg. Eestis oli aprillis kartuli tootjahind 0,17€/kg (-19% vs märts; -43% vs 2025 aprill).

Aiandussektor:

Köögiviljade hinnad Eestis olid aprillis järgmised: valge peakapsas 0,21€/kg (+5% vs märts; -52% vs 2025 aprill), porgand 0,25 €/kg (+19% vs märts; 0% vs 2025 aprill), söögipeet 0,23 €/kg (+5% vs märts; -18% vs 2025 aprill), kaalikas 0,66 €/kg (0% vs märts; +2% vs 2025 aprill).

Viljapuude ja marjaaedade talvekahjustused on vaarika- ja luuviljaliste puuviljade istandikes. Talv 2025/2026 oli normist külmem. Käre pakane veebruaris (Lõuna-Eestis kohati -27 kraadi) põhjustas ulatuslikke talvekahjustusi vaarikaistandikes, eriti sortidel 'Glen Ample' ja 'Glen Dee'. Lagedate kohtade peal olevad istandikud ei lehti või lehtivad osaliselt. Talvekahjustused on ka luuviljalistel viljapuudel (sorditi erinev), mõnede puude kahjustus on nii tugev, et on oht, et puud ei taastugi. Samuti on viljapuid kurnanud eelmise aasta liigniiskus.

Kevadine öökülm - sel aastal õitsemise ajal on öökülma oht olnud tagasihoidlik. Miinust esines peamiselt Ida- ja Lõuna-Eestis 6. ja 8. mai öösel ja sedagi mõne tunni jooksul. Polli ilmajaam fikseeris miinimum temperatuuriks -2,51 C. Maasikatel on üksikud mustad õied katteloori all olevates istandikes, aga kahjud ei ole suured.

Luvviljaliste viljapuude massiline õitsemine algas 9.-10. mail. Esmase hinnangu kohaselt on õitsemine üle keskmise, kuid probleeme on tolmeldajate vähesusega (vähe on näha nii looduslikke tolmeldajaid kui ka mesilasi). Õuna- ja pirnipuude õitsemine on rohke.

Eesti põhisõnumid:

- Täname komisjoni ülevaate eest ja võtame informatsiooni teadmiseks.
- Piimaturu olukord on keeruline ja murettekitav. Seetõttu peame oluliseks, et Euroopa Komisjon jälgiks turul toimuvat järjest suurema tähelepanuga ja oleks valmis vajadusel sekkuma.

Ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP)

Päevakorrapunkti eesmärk: poliitiline arutelu.

Sisu lühikokkuvõte: ÜPP 2027+ reformi arutatakse ajal, mil Euroopa põllumajandus seisab silmitsi suurte majanduslike, keskkonnaalaste ja geopoliitiliste probleemidega. Põllumajandustootjaid

mõjutavad turu kõikumine, kliimariskid ja surve sissetulekutele. Samal ajal peab põllumajandus jääma konkurentsivõimeliseks, toetama keskkonna-, kliima- ja toidujulgeoleku eesmärgi ning soodustama innovatsiooni ja põlvkondade vahetust. Liikmesriigid on rõhutanud, et uus ÜPP peab olema lihtsam, paindlikum ja paremini kohandatav riiklikele ja piirkondlikele oludele.

ÜPP 2027+ ja ühise turukorralduse (ÜTK) ettepanekud lähtuvad põhimõttest, et ÜPP peab jääma ELi ühiseks poliitikaks, kuid liikmesriikidele tuleb anda suurem roll selle rakendamisel. Selleks koondatakse toetused riigiplaani (NRPP), mis annab liikmesriikidele rohkem võimalusi kujundada meetmeid vastavalt oma vajadustele, säilitades samal ajal ELi ühise suuna.

Eesistujariik on püüdnud viia paindlikkuse, subsidiaarsuse ja lihtsustamise eesmärgid konkreetsetesse muudatusettepanekutesse nii ÜPP kui ka ÜTK puhul. Eesmärk on toetada õiglast, konkurentsivõimelist ja vastupidavat põllumajandussektorit, säilitades samal ajal ÜPP ühtsuse ja siseturu toimimise. Sama põhimõte kajastub ka ÜPP riiklikes soovitusetes, mis ei ole siduvad, kuid aitavad liikmesriikidel lahendada peamisi põllumajanduse ja maapiirkondade probleeme.

Oluline samm on olnud ÜPP erisätete toomine laiemast NRPP raamistikust tagasi ÜPP ja ÜTK ettepanekutesse. Selle eesmärk on muuta õigusraamistik selgemaks, sidusamaks ja lihtsamini rakendatavaks. Kuigi tulevast ÜPPd rakendatakse laiemas raamistikus, peetakse oluliseks, et selle toimimiseks vajalikud sätted oleksid ettepanekutes selgelt kirjas.

Põllumajandustootja määratluse puhul on püütud tagada õiguskindlus ja järjepidevus, vältides samal ajal liiga jäika ühist määratlust, mis ei sobi kõigile liikmesriikidele.

Liikmesriikide soovil on mitu kohustuslikku meetet muudetud vabatahtlikuks. See annab liikmesriikidele suurema võimaluse otsustada, millised lahendused sobivad nende olukorras kõige paremini. Samal ajal on mõnel juhul lisatud täiendavaid sätteid, et poliitika üldine ambitsioonikus säiliks.

Muudatusettepanekud suurendavad paindlikkust ka sissetulekutoetuste puhul. Liikmesriikidel on rohkem võimalusi suunata toetusi enim abi vajavatele põllumajandustootjatele. Samal ajal säilib kohustuslik nõue anda noortele põllumajandustootjatele kõrgemat toetust, et toetada põlvkondade vahetust.

Põlvkondade vahetust käsitletakse ka pensioniealiste põllumajandustootjate toetamise puhul. Pensioniealiste põllumajandustootjate toetuse saamisest väljaarvamise asemel on eelistatud lähenemist, mis toetab põllumajandusettevõtete üleandmist ning maa ja juhtimise järkjärgulist üleminekut, arvestades liikmesriikide erinevaid süsteeme ja tingimusi.

Sarnane lähenemine kehtib põllumajandusmaa majandamise tingimustes. Säilib ühine miinimumtase nõuetele ja kaitsetavadele, kuid liikmesriikidele antakse võimalus neid täpsemalt kujundada vastavalt oma geograafilistele, kliima- ja tootmistingimustele. Samuti nähakse ette erandid ja proportsionaalsem lähenemine väiketootjatele, näiteks kontrolli- ja nõuete rakendamisel ning halduskoormuse vähendamisel.

Üldiselt on eesistujariigi eesmärk olnud anda liikmesriikidele rohkem võimalusi kujundada meetmeid vastavalt oma vajadustele, eriti sissetulekutoetuste, keskkonna- ja kliimameetmete ning ELi koolikava puhul. Paindlikkust on suurendatud ka sektorites, kus saab rakendada valdkondlikke sekkumisi, näiteks valgurikaste kultuuride, lina ja kanepi puhul. Samal ajal on rõhutatud, et need sekkumised peavad toetama ÜPP eesmärgi tasakaalustatud viisil.

Sama tasakaalu on püütud hoida ka ÜTK määruse puhul. Eesmärk on tugevdada põllumajanduse konkurentsivõimet, vastupidavust ja toidujulgeolekut, ühendades ühised ELi reeglid ja vajaduse korral paindlikuma lähenemise. See puudutab muu hulgas kanepi, valgurikaste kultuuride ja suhkru sektoreid.

Samuti on tähelepanu pööratud varustuskindlusele. Eesmärk on parandada ELi tasandi koordineerimist, valmisolekut ja teabevahetust kriiside ajal, jättes samas liikmesriikidele vastutuse oma riiklike meetmete ja varude korraldamise eest.

Kokkuvõttes on eesistujariigi hinnangul saavutatud head edusammud tasakaalustatud lahenduse suunas. Muudatusettepanekud püüavad vastata liikmesriikide ootustele paindlikkuse, subsidiaarsuse ja lihtsustamise osas, säilitades samal ajal ÜPP ELi ühise poliitikana ning hoides selle põhielemendid uues raamistikus selged ja nähtavad.

Sellest hoolimata on nõukogu töö edasiviimiseks vaja täiendavaid poliitilisi suuniseid. Eeltoodut arvestades palutakse delegatsioonidel vastata järgmisele küsimusele:

Eesistujariik on püüdnud tasakaalustada kolme eesmärki: selgemat ja sidusamat õigusraamistikku, suuremat paindlikkust liikmesriikidele ning liidu ühiste eesmärkide säilitamist. Kas teie hinnangul saavutas eesistujariigi tekst need eesmärgid ja milliseid osi tuleks veel edasi arendada?

Eesti põhisõnumid:

- Täname eesistujariiki tehtud töö eest! Leiame, et suures pildis on arutelud liikunud õiges suunas.
- Soovime siiski näha veel suuremat üldist vabatahtlikku lähenemist, eelkõige aktiivse põllumajandustootja mõiste rakendamisel, toetuse järkjärgulise vähendamise ja toetuse piiramise reeglistiku kohaldamisel, väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse (DABISE) keskmise vahemike ühikumäära kehtestamisel ja pensionäride küsimuses ning väikepõllumajandustootjate toetuse osas.
- Toiduga kindlustatus hõlmab kogu toiduainete tarneahelat. Tervitame, et NRPP määruse viimaste muudatuste hulgas on lisatud sõnastus toidu töötlemise ja turustamise toetamise osas ja soovime, et vastav muudatus lisatakse ka ÜPP määrusesse.
- Tervitame muudatusi, mis puudutavad liikmesriikidele paindlikkuse andmist seoses sektoripõhiste sekkumiste rakendamise kohustuslikkusega.

Eesti lähtub järgmistest seisukohtadest: Vabariigi Valitsuse 11. detsembril 2025. a istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 23. jaanuari 2026. a istungil heaks kiidetud Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika, ühise turukorralduse poliitika ja koolikavade ettepanekute kohta eelarveperioodil 2028–2034; Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2025–2027, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 19. juuni 2025. aasta istungil ning Vabariigi Valitsuse 27. novembril 2025. a istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 4. detsembri 2025. a istungil heaks kiidetud Eesti seisukohad Euroopa Liidu pikaajalise eelarve aastateks 2028–2034 kohta.

Määrus, millega muudetakse ÜPP strateegiakavade määrust ja ÜPP horisontaalmäärust seoses väetiste hindade tõusuga (COM(2026) 282)

Päevakorrapunkti eesmärk: üldise lähenemisviisi kokkuleppimine, arvamuste vahetus.

Sisu lühikokkuvõte: Väetised on põllumajandusliku tootlikkuse, põllumajandusettevõtete elujõulisuse ja toiduga kindlustatuse jaoks hädavajalikud. Vähem kui viie aasta jooksul on mineraalväetiste hinnad maailmas ja Euroopas teist korda järsult tõusnud. Näiteks on Statistikaameti väliskaubandusstatistika andmetel lämmastikväetiste puhul keskmine impordi hind võrreldes 2024. a suurenenud 269 eurolt 317 euroni tonni kohta (+~18%) ning kompleksväetiste puhul 485 eurolt 579 euroni tonni kohta (~+20%). Peab aga arvestama, et impordistatistikas kajastuv hind põhineb imporditehingul, mille tingimused, sealhulgas hind, võidi kokku leppida nädalaid või kuid enne kauba saabumist. Seetõttu sisaldab impordi alusel arvutatud keskmine hind sageli ajalist nihet võrreldes hetke turuhinnaga.

2022. aastal esitas komisjon teatise väetiste kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamise kohta¹ („2022. aasta teatis“), milles sätestati viivitamatud meetmed kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamiseks. Sellest ajast alates püsivad kõrged hinnad ja struktuursed raskused ajendasid komisjoni teatama teatistes REsourceEU² väetiste tegevuskava koostamisest, et tagada ELis toodetud väetiste kättesaadavus ja taskukohasus ning teha ettepanekuid meetmeteks, mis võimaldaksid üle minna ringlussevõetud toidainetele ja muudele alternatiividele. Lähis-Ida kriis on veelgi teravamalt esile toonud ELi väetisetarnega seotud struktuursed kitsaskohad.

¹ [communication-ensuring-availability-affordability-fertilisers_en_3.pdf](#)

² [Commission adopts REsourceEU to secure raw materials, reduce dependencies and boost competitiveness](#)

Väetisekulud on põllumajandustootjate jaoks üks olulisemaid kuluartikleid. Väetiste osakaal põllumajandusettevõtete kuludes on eriti suur taimekasvatajate puhul, moodustades 2023. aastal 24% vahetarbimisest ja 16% kogusisenditest. 2025. aasta viimases kvartalis olid ELi põllumajandustootjate väetisekulud endiselt 62% kõrgemad kui 2020. aasta tasemel ehk enne eelmist hinnatippu.

2026. aasta esimestel kuudel on tõusnud ELis toodetud väetiste hinnad, kõige enam tõusid lämmastikväetiste hinnad, mida on mõjutanud üleilmne nõudlus ning kaubandusest ja geopoliitikast tulenevad tegurid. 2026. aasta aprillis tõusid lämmastikväetiste hinnad ELis võrreldes 2025. aasta detsembriga veel 40%.

Väetiste taskukohasuse vähenemise tõttu võivad põllumajandustootjad vähendada väetiste kasutamist, mis võib negatiivselt mõjutada saagi kvaliteeti ja saagikust ning vähendada mõne kultuuri kasvatamise tasuvust, mõjutades seeläbi ELi põllumajandustoodangut. See võib samuti viia selleni, et põllumajandustootjad lähevad üle vähem lämmastikväetist vajavatele või lämmastikku siduvatele kultuuridele. Samuti võib toitainete ebapiisav või tasakaalustamata kasutamine avaldada pikaajalist negatiivset mõju mullaviljakusele.

Eelpool mainitud arvestades avaldas Euroopa Komisjon 2026. a mais väetiste tegevuskava ning selle jätkutegevusena 12. juunil 2026. a kehtiva perioodi ÜPP strateegiakava määruse ja ÜPP horisontaalmääruse muutmise määruse ettepaneku, et pakkuda paindlikkust väetiste praegustest kõrgetest hindadest sektorile tuleneva mõju leevendamiseks. Määrus soovitakse vastu võtta kiirmenetluse korras ning liikmesriikidelt küsitakse mandaati Euroopa Parlamendiga läbirääkimiseks juba 15. juuni 2026. a põllumajanduse erikomitees. Seejärel viiakse määruse eelnõu ettepanek Nõukogu üldise lähenemisviisi kinnitamisele 22.-23. juulil 2026. toimuvale põllumajandus- ja kalandusnõukogu istungile (AGRIFISH-le).

Euroopa Komisjon on väetiste hinnatõusu leevendamiseks välja pakkunud kolm peamist lühiajalist meetet:

- **Kehtestada uus sekkumisliik, mis võimaldab liikmesriikidel anda erakorralist ja ajutist likviidsustoetust põllumajandustootjatele, keda mõjutavad Lähis-Ida kriisist tingitud kõrgemad väetisekulud. Uut sekkumisliiki võib kuni 65% ulatuses sekkumise kogumahust rahastada Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) ning liidu panus ehk EAFRD summa võib moodustada kuni 25% liikmesriigile juba varem nii 2026. kui 2027. aastaks kriisitoetusteks võimaldatud maksimumsummast. Liikmesriigid võivad sekkumisele lisada täiendavat riiklikku rahastamist kuni 200% ulatuses EAFRD summast. Liikmesriikidele antakse võimalus kasutada II samba ehk EAFRD kasutamata vahendeid ning suunata need erakorralise abi andmiseks Lähis-Ida kriisist tingitud väetisehindade tõusu tõttu negatiivselt mõjutatud põllumajandustootjate toetamiseks. Euroopa Komisjon on loonud võimaluse kasutada selliseks uueks sekkumiseks EAFRD vahendeid kuni 65% sekkumise kogumahust, mis aga eeldaks 35% ulatuses siseriiklikku rahastust. Võimalik, et Eesti kasutab seda võimalust juhul, kui on oht, et meil jääb EL-i vahendeid kasutamata, sest muudatusega ei suurendata ELi vahendite eelarvet, vaid antakse paindlikkust olemasoleva eelarve ümberjaotamiseks, ehk vajadusel olemasolevatelt vähem prioriteetsetelt sekkumistelt vahendite ära võtmiseks. ELi panus ehk EAFRD summa võib moodustada kuni 25% liikmesriigile juba varem nii 2026. kui 2027. aastaks kriisitoetusteks võimaldatud maksimumsummast (Eesti puhul vastavalt 8,70 ja 8,79 mln eurot). Lisaks võivad liikmesriigid anda täiendavat toetust siseriiklikest vahenditest kuni 200% ulatuses EAFRD summast. Selle võimaluse puhul on ohukohaks liikmesriikide erinevad eelarvelised võimalused, mis võib tuua kaasa erinevusi rakendatava toetuse kogumahus ja seeläbi moonutusi konkurentsitingimustes. Eesti puhul mõjutavad eelarveruumi muu hulgas ka piirkondlikust julgeolekuolukorrast tulenevad kõrgemad kaitsekulud.**

- **Lubada liikmesriikidel teha suuremas määras ettemakseid enne 16. oktoobrit 2026. aastal, et toetada põllumajandustootjate likviidsust.** Selle meetme eesmärk on anda põllumajandustootjatele võimalus teha vajalikke investeeringuid, sealhulgas soetada väetisi, ning tagada selleks vajalikud vahendid varem. Siiski ei suurenda see meede makstava toetuse kogusummat. Ettemakse tegemise võimalus väiksemas mahus on olnud ka siiani, kuid seni on Eesti põllumajandustootjad eelistanud saada otsetoetused (v.a ökokavad) kätte detsembris. Ettemaksete tegemine muudab toetuste maksmise ajakava, kuna ettemakse tegemise ajaks ei ole kõiki kontrollle läbi viidud ja täiendavad kontrollid tehakse aasta lõpus-uu alguses ning teise makse tegemine nihkub sellevõrra edasi järgmise aasta esimesse poolde. Meetme rakendamisel peab tootja arvestama, et täiendava toetuse summa väheneb vastavalt ettemaksena saadud osale, kuna toetuse kogusumma ei muutu ning paindlikum on üksnes toetuse väljamaksmise aeg. Meetme rakendamisel on täiendav halduskoormus nii toetuse taotlejatele kui ka makseasutustele, kes peavad pidama arvestust ning teostama makseid mitu korda.
- **Näha ette võimalus kohandada 2027. kalendriaasta otsetoetuste eraldisi, et võimaldada paindlikku põllumajandustootjate toetuse kavandamist ÜPP strateegiakavade viimaseks aastaks.** 2027. a otsetoetuste suurendamiseks ette nähtud summa maksimaalseks suuruseks on Eesti puhul 26,4 mln eurot ning vähendamiseks ette nähtud summa maksimaalseks suuruseks on Eesti puhul 51,2 mln eurot. Liikmesriigid peavad vastava otsuse tegema hiljemalt 2026. a 31. augustiks.

Eesti seisukohad:

- Eesti toetab ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakavade määruse ja ÜPP horisontaalmääruse muutmise määruse eelnõu vastuvõtmist kiirmenetluse korras.
- Toetame komisjoni ettepanekus pakutud meetmeid Lähis-Ida kriisist põhjustatud väetiste hinnatõusu leevendamiseks ja põllumajandustootjate likviidsuse parandamiseks, sealhulgas uue erakorralise ja ajutise likviidsustoetuse loomist, ÜPP otsetoetuste varasemate ettemaksete võimaldamist ning suuremat paindlikkust 2027. a otsetoetuste vahendite kasutamisel.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1272/2008, (EÜ) nr 1223/2009 ja (EL) 2019/1009 teatavate keemiatooted käsitlevate nõuete ja menetluste lihtsustamise kohta (COM(2025) 531)

Päevakorrapunkti eesmärk: seisukohad täiendatakse seoses ohtlike ainete märgistamise ja väetisetoote nõuetega eelnõude pakettis.

Sisu lühikokkuvõte: Soovime, et väetisetooteles kasutatavad mikroorganismide ja materjalide loetelu ja nõuded nende töötlemismeetoditele oleksid regulaarselt ajakohastatud, et kõikidel ettevõtetel oleks lihtsam uusi tooteid turule lasta. Samuti toetab see varem väetisetoote määruse ettepaneku kohta sõnastatud positsiooni³, et Euroopa Liidu ühtse siseturu tõrgeteta toimimiseks on vaja väetisetoote kättesaadavaks tegemiseks turgu võimalikult suurel määral ühtlustada nii esmasest kui ka teisest ning orgaanilisest toorainest toodetud väetiste puhul. Meie jaoks on vastuvõetavad erinevad lahendused selle eesmärgi saavutamiseks, mis sätestatakse delegeeritud aktis. Oluline selle juures on, et nimetatud info oleks ajakohastatud õigusakti tasemel, sest see annab kõigile turuosalistele piisava õiguskindluse ja võrdsed võimalused.

Mitmed arengud läbirääkimiste käigus võimalike lahenduste osas toetavad meie eesmärgi. Näiteks on läbirääkimistel Euroopa Parlamendiga jõutud lähenemiseni, mis keskendub väetisetoote koostisainete kategooriate nõuete korrapärasele läbivaatamisele, sealhulgas toitaine polümeeride kategooria nõuete hindamisele esimeses ülevaatuses. Euroopa Parlament on ka soovinud anda komisjonile volitust kehtestada ohutuse ja agronoomilise tõhususe kriteeriumid ning hindamise

³ Vabariigi Valitsuse 5.05.2016. aasta ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 23.05.2016. aasta istungil heaks kiidetud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse eeskirjad CE-märgisega väetisetoote turul kättesaadavaks tegemise kohta ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 1069/2009 ja (EÜ) nr 1107/2009, eelnõu kohta

metoodika lisaks väetistes kasutatavate mikroorganismide kohta ka materjalide ja töötlemismeetodite kohta, ning luua avatud koostisainete kategooria. Komisjon on ka varasemalt püüdnud sellist kategooriat välja töötada. Tehniliste arutelude tulemusena jõuti esialgsele kompromissile, mille kohaselt tehakse komisjonile ülesandeks proovida uuesti sellise kategooria loomist. Juhul kui see ei õnnestu, peab Euroopa Komisjon koostama aruande, milles peab selgitama põhjuseid, miks uut kategooriat ei olnud võimalik luua.

Eesti seisukohad:

- 1. Peame vajalikuks väetisetoodes kasutatavate koostisainete ja töötlemismeetodite loetelu regulaarset ajakohastamist delegeeritud aktiga. Eesti saab lõppkokkulepet toetada ka juhul, kui Euroopa Komisjonile ei kehtestata kohustust avaldada turujärelevalve eesmärgil infot tootjate ja teavitatud asutuste hinnatud mikroorganismide kohta, sest info on võimalik kättesaadavaks teha ka turujärelevalve asutuste tõhusa koostöö kaudu. Eesti eelistab kehtiva nõude säilitamist, mis kohustab väetisetoote erinevates koostisainete kategooriates muudatuste tegemiseks koostama eraldi delegeeritud õigusakte, kuid Eesti saab lõppkokkulepet toetada ka siis, kui eelnimetatud delegeeritud aktide eraldi esitamise kohustust ei ole.**

Selgitus: Kuigi soovisime, et Euroopa Komisjon avaldaks tootja ja teavitatud asutuse poolt kehtestatud metoodika alusel hinnatud mikroorganismide info turujärelevalve eesmärgil, ei ole Eestil õnnestunud läbirääkimistel seda saavutada. Kuigi eesmärki ei ole võimalik saavutada algselt kavandatud viisil, saavad alternatiivina liikmesriikide turujärelevalve asutused oma ELi väetisetoote halduskoostöö rühma (FERTI ADCO) kohtumiste raames koostada hinnatud mikroorganismide nimekirja ja seda omavahel jagada. Nii saab eesmärgi osaliselt saavutada praktilise koostöö kaudu ja Eesti saab kompromissi nimel toetada lõppkokkulepet ka siis, kui Euroopa Komisjonile nimetatud info avaldamise kohustust ei kehtestata.

Kuigi Eesti esialgne seisukoht oli kehtiva delegeeritud aktide eraldamisklausli nõude kaotamise suhtes selgelt eitav ning eraldamisklausel õnnestus säilitada nõukogu üldise lähenemisviisi tekstis, siis ei ole eesistujal õnnestunud triloogide käigus nõukogu positsiooni kaitsta ning suure tõenäosusega Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni soovil eraldamisklausel kustutatakse. Kuigi Eesti eelistaks eraldi delegeeritud akte, sest see võimaldab liikmesriikidel paremini muudatuste protsessis kaasa rääkida ja vajadusel muudatusi tagasi lükata, siis kompromissi nimel oleme valmis kokkulepet toetama ka juhul, kui eraldamisklausel kustutatakse. Seetõttu täpsustame kehtivas seisukohas olevat „ei toeta“ positsiooni konstruktiivsemaks „eelistab säilitamist“ sõnastuseks, jättes samal ajal alles selge poliitilise suuna ning võimaldades kompromissi raames edasi liikuda.

- 2. Eesti toetab õigusselguse suurendamist loomsetest kõrvalsaadustest saadud materjalide kasutamisel väetiste tootmises ning lahenduste leidmist, mis hõlbustavad ringmajandust ja sekundaarsete toorainete turule jõudmist. Samas peame oluliseks, et muudatused on kooskõlas olemasoleva õigusraamistiku, eelkõige väetisemääruse eesmärkidega. Eesti toetab lahendusi, mis aitavad selgitada loomsetest kõrvalsaadustest saadud materjalide tootmisahela lõpp-punkti kindlaskmääramist väetiste kontekstis, tingimusel, et need on praktiliselt rakendatavad ega kahjusta loomsete kõrvalsaaduste regulatsiooni eesmärke, sealhulgas ohutuse ja tervisekaitse kõrget taset.**

Selgitus: Euroopa Parlament on väetisetoote määruse läbirääkimistel teinud ettepaneku käsitleda probleemi, et turuosalistel on raskusi loomsetest kõrvalsaadustest saadud materjalide „lõpp-punkti“ (*end point*) tunnustamisega väetiste tootmisel, eriti väetisetoote määruse nõuete täitmisel. Parlament tegi ettepaneku muuta loomsete kõrvalsaaduste määrust, et täpsemalt suunata lõpp-punktide määratlust väetiste jaoks väetisetoote määruse nõuete kohaldamisel. Komisjon juhtis tähelepanu sellele, et ettepanek võib tekitada probleeme õigusliku aluse ja ettepaneku

ulatuse osas. Seetõttu otsitakse lahendusi, mis võimaldaksid küsimust lahendada täielikult väetisemääruse õigusraamistiku piires. Eesti toetab edasist arutelu ja ootab Euroopa Komisjoni hinnangut kavandatavate lahenduste teostatavuse kohta.

Eesti on varasemalt pöördunud Euroopa Komisjoni poole ettepanekuga volitada Euroopa Toiduohutusametit (EFSA) läbi viima uus riskihinnang 1. kategooria loomsetest kõrvalsaadustest pärineva liha- ja kondijahu (MBM) tuha kasutamise kohta. Eesmärk on luua teaduspõhine alus, mis võimaldaks tulevikus kaaluda sellise tuha kasutamist orgaanilise väetise või mullaparanodusainena (OFSI).

- 3. Nõustume, et ohtlike ainete klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist käsitlevas määruses pikendatakse tähtaega, mille jooksul tarnijatel on kohustus aine klassifikatsiooni muutmise korral uuendada toodete märgistust. Saame olla paindlikud maksimaalse tähtaja pikkuse suhtes, mis eelistatult ei ületa 18 kuud.**

Selgitus:

Eesti ei toetanud komisjoni ettepanekut kaotada ohtlike ainete klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist käsitlevas määruses (CLP-määrus) kehtiv 6-kuuline tähtaeg toodete märgistuse ajakohastamiseks, kui aine või segu klassifikatsiooni on muudetud ja selle tulemuseks on uue ohuklassi lisamine või rangem klassifikatsioon või mis nõuab lisateabe esitamist märgistusel. Eesti pidas vajalikuks tähtaja säilitamist, kuid nõustusime selle pikendamisega maksimaalselt 12 kuuni. Nõukogus saavutatud kokkulepe vastas 24.10.2025 ELAK kinnitatud Eesti seisukohtadele, kuid Euroopa Parlament soovib tähtaega pikendada 18 kuuni. Arvestades seda, et eelnõus säilib tarnijate kohustus toodete märgistust uuendada põhjendamatult viivitusega, siis saame kokkuleppe saavutamise eesmärgil maksimaalse tähtaja sätestamisel olla paindlikud. Tähtaja pikendamine ei too kaasa olulisi terviseriske, kuivõrd sellega ei kaasne vahetut ohtu tervisele. Samuti säilivad muud meetmed ohutuse tagamiseks, näiteks tuleb viivitusega ajakohastada ohutuskaarte ning ohutusteavet on võimalik anda ka muude kanalite kaudu (sh digitaalsed lahendused). Oluline on, et määruses säiliks selgelt määratletud maksimaalne tähtaeg, mis annaks piisavat õiguskindlust ja selgust järelevalve seisukohalt.